

Instytucje zasileń rzeczowych i informacyjnych przedsiębiorstw na polskim rynku

<https://doi.org/10.33141/po.2010.12.06>

Przeład Organizacji, Nr 12 (851), 2010, ss. 23-26

www.przeładorganizacji.pl

Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Izabella Steinerowska-Streb

Wprowadzenie

Jednym z podstawowych czynników decydujących o przetrwaniu i rozwoju współczesnych przedsiębiorstw stały się te, dostosowujące się do zmieniającego się otoczenia. Dla firm działających w warunkach niestabilnych, bądź w sektorze o dużej presji konkurencyjnej, adaptacja jest strategią kosztowną i często trudną do praktycznego wdrożenia, co wynika z konieczności ciągłego przetwarzania zdobytej wiedzy w codziennym działaniu, czyli permanentnego uczenia się [Penc, 2007]. W tych okolicznościach niezwykle istotnego znaczenia dla funkcjonowania przedsiębiorstw nabrała infrastruktura rynku, rozumiana jako ogół instytucji, które ułatwiają lub warunkują przemieszczanie się zasobów z jednego miejsca w drugie [Miszewski, 2008]. Wśród tych instytucji szczególne miejsce zajmują instytucje zasileń rzeczowych i informacyjnych, mają one bowiem bezpośredni wpływ na zasoby, którymi przedsiębiorstwa dysponują, a tym samym na procesy alokacji i realokacji zasobów.

W polskiej gospodarce oba wskazane typy instytucji, podobnie jak inne elementy infrastruktury rynku, ulegają ciągłemu rozwojowi. Ich wzrost ilościowy, jak i jakościowy, odzwierciedla rosnące potrzeby przedsiębiorstw w zakresie świadczonych przez nie usług. Jest wielce prawdopodobne, że wraz z zachodzącymi procesami globalizacji i integracji, a także wraz z gwałtownym rozwojem nowych technologii, znaczenie tych instytucji w aktywności gospodarczej będzie coraz większe.

Celem artykułu jest systematyzacja instytucji zasileń rzeczowych i informacyjnych przedsiębiorstw, występujących na polskim rynku. Realizacja tego celu wymagała rozpoznania obecnie funkcjonujących w Polsce instytucji zasilających podmioty gospodarcze w zasoby rzeczowe i informacyjne.

Przeład instytucji zasileń rzeczowych i informacyjnych działających w Polsce

Banki należą do najstarszych instytucji zasileń rzeczowych przedsiębiorstw. Kredytują one inwestycje podmiotów gospodarczych, umożliwiając im podejmowanie działań proinnowacyjnych i rozwojowych¹⁾. Obecnie jednak banki nie są dla przedsiębiorstw wyłącznie źródłem zasileń

kapitałowych. Od chwili integracji Polski z Unią Europejską zaangażowały się we współfinansowanie przedsięwzięć realizowanych przy wykorzystaniu środków unijnych i pełnią wobec nich także funkcję informacyjno-doradczą. Prowadzą działalność informacyjną, dotyczącą środków pomocowych, korzystając z bankowych narzędzi internetowych oraz finansując publikacje fachowych poradników, podręczników czy dodatków prasowych. Ponadto w wielu bankach przedsiębiorcy mogą skorzystać z pomocy wykwalifikowanego personelu, uzyskując pomoc rozpoczynającą się na przygotowaniu wniosku i założeniu rachunku, poprzez monitoring realizacji projektu, a kończąc na ograniczeniu ryzyka powstania szkód za pomocą właściwych instrumentów prawno-finansowych [Bieniasz, 2006].

Ponadto banki ułatwiają przedsiębiorstwom działalność, pełniąc w stosunku do nich funkcję rachunkowo-operacyjną, polegającą na prowadzeniu ich rachunków i dokonywaniu na tych rachunkach operacji bankowych. W ten sposób kontrahenci znacznie sprawniej mogą się rozliczać, a także zmniejsza się ryzyko związane z ewentualną kradzieżą pieniędzy.

Oprócz banków tradycyjnymi instytucjami zasileń informacyjnych i rzeczowych przedsiębiorstw są ukształtowane w ciągu wielu lat formy organizacyjne, specjalizujące się w dziedzinie obrotu towarowego, tj. giełdy, targi oraz wystawy. Umożliwiają one przedsiębiorstwom dokonywanie transakcji, których przedmiotem są surowce i towary, pieniądze i papiery wartościowe, jak i różnego rodzaju usługi. Ponadto instytucje te są dla podmiotów gospodarczych źródłem informacji o tym, co dzieje się na określonym rynku.

Giełdy zapewniają koncentrację popytu i podaży różnych towarów w określonym czasie oraz tworzą warunki do zawierania transakcji kupna-sprzedaży według z góry określonych zasad, podporządkowanych regulaminowi giełdy [Dębski, 1994]. Zasadnicza ich rola polega na odkrywaniu cen rynkowych towarów, zapewnieniu płynności obrotu towarowego przez aktywność spekulacyjną, a także stworzeniu możliwości zarządzania ryzykiem w transakcjach terminowych [Chojnacki, 2005]. Głównym celem tych instytucji jest więc pośrednictwo handlowe, jak również zbieranie i przetwarzanie informacji rynkowych oraz udostępnianie ich wyników. Informacje te umożliwiają przedsiębiorstwom analizę zmian cen

w czasie lub w porównywalnych okresach, dzięki czemu mogą one ograniczyć ryzyko przy podejmowaniu strategicznych decyzji.

W zależności od przedmiotu obrotu oraz skali działania, giełdy mogą zajmować się również organizacją importu i eksportu, prowadzeniem działalności doradczej, badawczej, edukacyjnej, wydawniczej i informacyjnej, zaopatrywaniem detalicznych organizacji, szybkim uzyskiwaniem informacji o koniunkturze i aktualnych cenach na giełdach krajowych i zagranicznych dzięki włączeniu w satelitarną sieć łączności. Dla przedsiębiorstw giełdy są więc istotnym źródłem zasileń rzeczowych oraz informacyjnych.

Giełdy w polskich warunkach rynkowych, od początku transformacji systemowej stopniowo zyskują na znaczeniu. Zmiany, które zachodzą w całej gospodarce, sprzyjają bowiem funkcjonowaniu tych instytucji oraz ich efektywności ekonomicznej. Korzystne warunki stwarzane przez otoczenie (państwo, nabywcy, producenci, pośrednicy) przyczyniły się do rozwoju giełd towarowych na różnych rynkach, jak również do reaktywacji działalności Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie²⁾.

Gospodarka rynkowa wpłynęła korzystnie, podobnie jak na giełdy, na rozwój innych form obrotu towarowego – targów i wystaw. Targi umożliwiają nawiązanie kontaktów pomiędzy producentami towarów a kupcami hurtowymi i detalicznymi, które zmierzają do zawierania transakcji w określonych terminach i miejscach. Ponadto dostarczają one kupującym i sprzedającym informacji z jednej strony o możliwościach wytwórczych producentów, a z drugiej strony o tym, jak kształtują się postawy konsumentów. Natomiast wystawy nie prowadzą do zawarcia transakcji handlowych w trakcie ich trwania. Celem wystaw jest wyłącznie prezentowanie osiągnięć technicznych i demonstracja towarów firm uczestniczących w nich. Przedsiębiorstwa biernie uczestniczące w wystawach mogą zapoznać się z ofertą konkurencji, a także nawiązać kontakt z odpowiadającymi im partnerami.

Na popularność targów i wystaw negatywnie wpłynął rozwój internetu, ponieważ za jego pośrednictwem przedsiębiorstwa prezentują swoją ofertę oraz znajdują nabywców. Mimo to targi i wystawy nadal stanowią dla przedsiębiorstw ważne źródło zasileń informacyjnych i rzeczowych³⁾.

Obok tych i podobnych, ugruntowanych już w praktyce form organizacyjnych, istotną rolę w zasileniach informacyjnych i rzeczowych podmiotów gospodarczych pełnią obecnie instytucje, których celem jest wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności, takie jak: inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii, fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych, organizacje przedstawicielskie biznesu, agencje rozwoju lokalnego. Instytucje te ukształtowały się w krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej w drugiej połowie XX wieku (USA – przełom lat 60. i 70., Europa Zachodnia – koniec lat 70.). Natomiast w Polsce proces ich powstawania rozpoczął się po roku 1989, a nasilił wraz z akcesją Polski do Unii Europejskiej. Instytucje te udzielają przedsiębiorstwom pomocy merytorycznej i kapitałowej, koncentrując swoją aktywność na wsparciu poprzez [Masternak-Janus, Kocońda, 2007]:

- tworzenie ułatwień w podejmowaniu działalności gospodarczej i inicjowanie powstawania nowych firm,

- kreowanie warunków do transferu nowych technologii do gospodarki i realizację przedsięwzięć innowacyjnych,
- podnoszenie jakości zasobów przez edukację, szkolenia, doradztwo oraz upowszechnianie wzorców pozytywnego działania,
- zagospodarowanie zasobów i realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych,
- tworzenie sieci współpracy i partnerstwa różnych podmiotów działających na rzecz dynamizacji rozwoju wzrostu dobrobytu i zasobności mieszkańców itp.

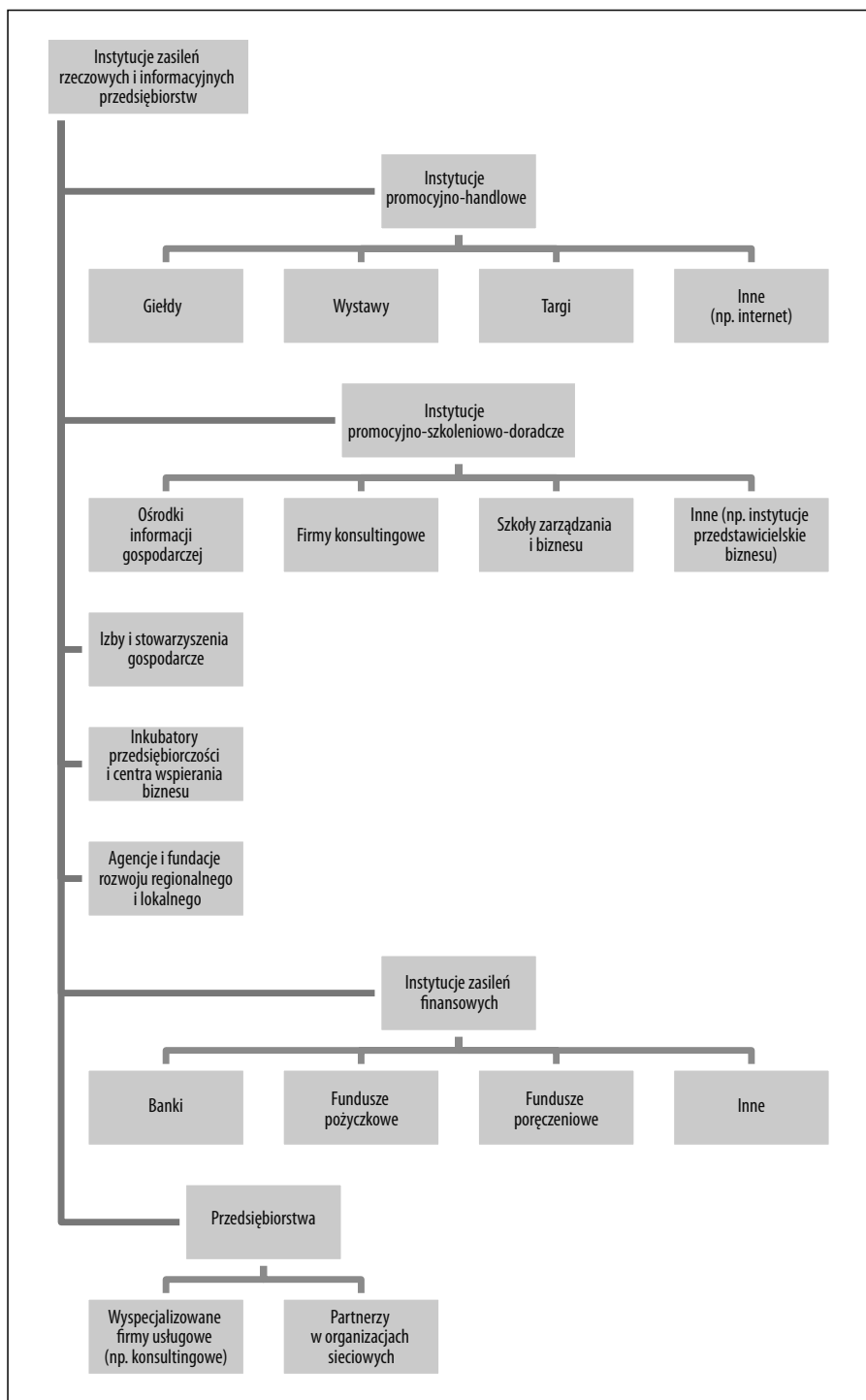
Szeroki wachlarz wskazanych celów oraz konieczność uwzględnienia lokalnych i regionalnych uwarunkowań determinują dużą różnorodność wśród tych instytucji – zarówno pod względem formy organizacyjno-prawnej, jak i podejmowanych działań. Część z nich jest utworzona przez państwo i jego agendy oraz samorządy lokalne, a także terytorialne, natomiast inne przez fundacje, instytucje pomocowe i organizacje o charakterze komercyjnym [Miś, 2007].

Generalnie, instytucje wspomagające przedsiębiorstwa można podzielić na instytucje *non-profit* oraz udzielające pomocy publicznej, a także na instytucje działające na zasadach rynkowych. Do pierwszej grupy należą organizacje o statusie publicznym i społecznym. Ich pomoc skierowana jest do konkretnych grup podmiotów, znajdujących się zwykle w trudniejszej niż pozostałe sytuacji rynkowej [Miszewska, 2006]. W Polsce określa się je mianem ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. Celem ich działania nie jest maksymalizacja zysku, lecz zaspokajanie nietypowych potrzeb, inicjowanie zmian i transformacji lokalnych społeczności.

Funkcjonalnie ośrodki innowacji i przedsiębiorczości koncentrują swoją aktywność na niewralgicznych dla procesów rozwojowych obszarach wspierania przedsiębiorczości. Zasilają one podmioty gospodarcze zarówno rzeczowo, jak i informacyjnie poprzez usługi: szkoleniowe i doradztwa, informacyjne, proinnowacyjne, finansowe [Tokaj-Krzewska, Żołnierski, 2004; Szymala, 1999].

W Polsce pierwsze instytucje tego typu pojawiły się w 1990 r. W różnych regionach kraju stopniowo powstawały wyodrębnione organizacyjnie i spójne koncepcyjnie ośrodki szkoleniowo-doradcze, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne. Równoległe zadania związane ze wspieraniem przedsiębiorczości i transferu technologii, promocją i rozpowszechnianiem informacji były adaptowane w różnego typu organizacjach biznesu (izby gospodarcze, organizacje rzemiosła, zrzeszenia i związki pracodawców oraz inne instytucje przedstawicielskie przedsiębiorców) w formie wyodrębnionych centrów biznesu⁴⁾.

Obecnie, wśród funkcjonujących na rynku polskim instytucji wsparcia przedsiębiorczości, szczególną rolę przypada instytucjom rządowym, takim jak: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości wraz ze związanymi z nią regionalnymi instytucjami finansowymi i Krajowym Systemem Usług (punkty konsultacyjno-doradcze, sieci Informacji dla Biznesu, centra Euro Info, Krajowa Sieć Informacji); Agencja Rozwoju Przemysłu (tworząca regionalne parki przemysłowe) oraz Krajowy Urząd Pracy i ośrodki szkoleniowo-doradcze oraz fundusze pożyczkowe [Buś-Bidas, 2008; Miszewska, 2006].

Schemat 1. Instytucje związane z zasileniami rzeczowymi i informacyjnymi przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

Poza wskazanymi instytucjami cennym źródłem zasileń rzeczowych i informacyjnych są dla podmiotów gospodarczych firmy działające na zasadach rynkowych. Do takich instytucji należą wyspecjalizowane instytucje usługowe (np. firmy konsultingowe i doradcze) oraz przedsiębiorstwa działające w ramach organizacji sieciowych (systemów franchisingowych, sieci dealerskich, akwizycyjnych itp.).

Komercyjne firmy usługowe zajmują się zasileniami przedsiębiorstw, świadcząc na ich rzecz różnego

rodzaju usługi o charakterze informacyjnym lub finansowym, doradczym i szkoleniowym. Swoją działalność finansują w znacznej części z programów pomocowych Unii Europejskiej lub z rządowych środków skierowanych do określonej grupy podmiotów.

Całkowicie odmienny charakter mają zasilenia przedsiębiorstw w organizacjach sieciowych. Organizacje te zbudowane są bowiem z niezależnych pod względem organizacyjno-prawnym podmiotów, które współdziałają ze sobą, mając na celu realizację określonego zamysłu strategicznego. Ich współpraca może dotyczyć bardzo wielu obszarów działalności firmy, jak: wymiana doświadczeń i wiedzy, prace badawczo-rozwojowe, wspólne finansowanie i wykorzystywanie rzadkich lub kapitałochłonnych zasobów, budowa kanałów zbytu. Takie powiązania pozwalają obniżyć koszty oraz poprawić innowacyjność i konkurencyjność współpracujących ze sobą firm. Do sieci międzyorganizacyjnych można zaliczyć wiele różnych form powiązań, np. aliance strategiczne, sieci franchisingowe, *outsourcing*, grona przemysłowe [Knap-Stefaniuk, 2010].

Systematyzacja instytucji zasileń rzeczowych i informacyjnych funkcjonujących na polskim rynku

Instytucji zasilających przedsiębiorstwa zarówno informacyjnie, jak i rzeczowo jest obecnie na polskim rynku bardzo dużo. Podejmując się próby systematyzacji tych podmiotów, najogólniej można je podzielić na (schemat 1): ● instytucje promocyjno-szkoleniowo-doradcze (np. szkoły zarządzania i biznesu, ośrodki informacji gospodarczej, firmy konsultingowe) ● instytucje promocyjno-handlowe (targi, wystawy, giełdy) ● izby i stowarzyszenia gospodarcze ● inkubatory przedsiębiorczości i centra wspierania biznesu, agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego ● instytucje zasileń finansowych (banki, fundusze

pożyczkowe i poręczeniowe) • przedsiębiorstwa (organizacje sieciowe, wyspecjalizowane firmy usługowe).

Tymczasem, jeżeli za podstawę klasyfikacji uzna się ukierunkowanie na generowanie zysku, można wyodrębnić instytucje działające na zasadach rynkowych, a także instytucje *non-profit* oraz udzielające pomocy publicznej. Do pierwszej grupy będą na przykład należały: banki i inne instytucje finansowe, giełdy, targi, wyspecjalizowane instytucje usługowe, takie jak firmy konsultingowe i doradcze, przedsiębiorstwa działające w ramach organizacji sieciowych (systemów franchisingowych, sieci dealerskich, akwizycyjnych itp.). Natomiast do drugiej grupy można zaliczyć między innymi: instytucje przedstawicielskie biznesu, szkoły wyższe i instytucje naukowe, inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości.

dr Izabella Steinerowska-Streb
Katedra Ekonomii i Polityki Transformacji
Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

PRZYPISY

- ¹⁾ O znaczeniu tych instytucji w działalności przedsiębiorstw świadczy fakt, że obecnie w Europie kredyt stanowi najistotniejsze źródło finansowania podmiotów gospodarczych (B. MIKOŁAJCZYK, *Banki a małe i średnie przedsiębiorstwa Unii Europejskiej*, w: E. ORECHWA-MALISZEWSKA, A. KOPCZUK (red.), *Finansowe aspekty funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2003, s. 161).
- ²⁾ Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie została reaktywowana w 1991 r. (J. ŚLADKOWSKI, *Inżynieria finansowa*, Uniwersytet Śląski, Katowice 2007, s. 8).
- ³⁾ Z badania przeprowadzonego wśród małych i średnich polskich firm wynika, że dla 4% respondentów targi i wystawy są źródłem informacji w procesie innowacyjnym (S. PYCIŃSKI, A. ŻOŁNIERSKI (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2006*, PARP, Warszawa 2007, s. 242).
- ⁴⁾ Do połowy lat 90. XX wieku zainteresowanie działalnością ośrodków było niewielkie (zob. szerzej: K. MATUSIAK, M. MAŻEWSKA, *Wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości w świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004, s. 57–58).

BIBLIOGRAFIA

- [1] BIENIASZ A., *Rola banków w wykorzystaniu środków unijnych*, „Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu” nr 540, Wrocław 2006.
- [2] BUŚ-BIDAS A., *Instytucjonalne wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” nr 12/2008.
- [3] CHOJNACKI P., *Znaczenie giełd towarowych jako źródła pozyskiwania danych na rynku rolnym*, „Roczniki Naukowe” tom VII, zeszyt 2, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Lublin 2005.
- [4] KNAP-STEFANIUK A., *Nowe wyzwania w zarządzaniu. Elastyczne struktury organizacyjne i narzędzia telein-*

formatyczne, <http://www.wsz-pou.edu.pl> (data odczytu: 11.07.2010).

- [5] MASTERNAK-JANUS A., KOCOŃDA A., *Instytucjonalne wsparcie działalności innowacyjnej w Polsce i wybranych krajach UE*, w: S. LACHIEWICZ (red.), *Zarządzanie rozwojem organizacji*, t. II, Monografie Politechniki Łódzkiej, Łódź 2007.
- [6] MATUSIAK K., MAŻEWSKA M., *Wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości w świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004.
- [7] MIKOŁAJCZYK B., *Banki a małe i średnie przedsiębiorstwa Unii Europejskiej*, w: E. ORECHWA-MALISZEWSKA, A. KOPCZUK (red.), *Finansowe aspekty funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2003.
- [8] MISZEWSKA E., *Instytucjonalne formy wspierania przedsiębiorczości*, w: A. KALETA, K. MOSZKOWICZ, L. WOŹNIAK (red.), *Przedsiębiorczość i innowacyjność. Wyzwania współczesności*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- [9] MISZEWSKI M. (red.), *Rola mechanizmu rynkowego w procesie transformacji gospodarczej. Wybrane aspekty*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego” w Katowicach, Katowice 2008.
- [10] MIŚ T., *Wspieranie instytucjonalne działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw (na przykładzie regionu podkarpackiego)*, w: M. CISEK, B. DOMAŃSKA-SZARUGA (red.), *Innowacyjność przedsiębiorstw – wybrane aspekty*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2007.
- [11] PENC J., *Zarządzanie innowacyjne – sterowanie zmianami w procesie integracji europejskiej*, Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych, Łódź 2007.
- [12] PYCIŃSKI S., ŻOŁNIERSKI A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2006*, PARP, Warszawa 2007.
- [13] ŚLADKOWSKI J., *Inżynieria finansowa*, Uniwersytet Śląski, Katowice 2007.
- [14] SZYMALA Z., *Rola agencji rozwoju regionu krakowskiego we wspieraniu rozwoju gospodarczego regionu*, w: J. TARGALSKI (red.), *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 1999.
- [15] TOKAJ-KRZEWSKA A., ŻOŁNIERSKI A. (red.), *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2002–2003*, PARP, Warszawa 2004.

Summary

Enterprises operate on the market both as suppliers of different goods as well as the buyers of goods and services. So they are depended on the material and information resources which they gain. Therefore institutions which support them with these resources have a significant influence on their activity. Such institutions constantly develop in the polish market. Their growth and increase of the quality of goods and services offered by them are the result of the increasing needs of enterprises in this field. The systematization of those institutions was an objective of this article.